

NOTA VERBONDEN PARTIJEN 2012

Maart 2012

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Definitie Verbonden Partijen	3
3.	Het belang van inzicht in verbonden partijen	4
4.	Juridische vormen van Verbonden Partijen	4
4.1.	Publiekrechtelijk	4
4.2.	Privaatrechtelijk	4
5.	Wet- en Regelgeving ten aanzien van Verbonden Partijen (Wettelijk kader)	5
5.1.	Gemeentewet	5
5.2.	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)	5
5.3.	Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	6
6.	Visie en beleidskader verbonden partijen	7
6.1.	Uitgangspunten voor beleid	7
6.2.	Denkkader uitvoering taken middels verbonden partijen	7
6.3.	De rolverdeling tussen raad en college bij verbonden partijen	10
6.4.	Rolverdeling tussen college en verbonden partij	10
6.5.	Randvoorwaarden ten aanzien van deelname in verbonden partijen	12
6.6.	Gemeentelijke vertegenwoordiging in een Verbonden Partij	13
7.	Visie Beheer en Toezicht Verbonden Partijen	14
7.1.	Algemeen	14
7.2.	Controlerende taak van de Raad	15
7.3.	Verantwoording met betrekking tot verbonden partijen in het college	15
7.4.	Verantwoording omtrent Verbonden Partijen aan de raad	16
7.5.	Overzicht verbonden partijen gemeente Eijsden-Margraten	17

1. Inleiding

Verbonden partijen zijn voor de gemeente een manier om haar doelen te bereiken. De gemeente Eijsden-Margraten streeft ernaar om een bestuurlijk en financieel belang te houden in die organisaties die een bijdrage leveren aan het openbaar belang en waarvan de activiteiten aansluiten bij het beleid zoals dat door de gemeente Eijsden-Margraten wordt gevoerd.

In artikel 9, lid 2 sub f van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgenomen dat beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot verbonden partijen. De vaste begrotingsparagraaf is voor wat betreft de beleidslijnen te summier en is een aparte nota daaromtrent gebruikelijk. Door middel van deze nota maken wij het door de gemeente Eijsden-Margraten gevoerde beleid inzichtelijk waarbij wordt ingegaan op de begrippen en de juridische kaders waaraan verbonden partijen moeten voldoen.

Deze nota heeft uitsluitend betrekking op samenwerkingsvormen die voldoen aan de “enge” definitie van een verbonden partij op basis van het BBV, zoals die hierna wordt aangegeven. Naast de verbonden partijen die zijn opgenomen in de vaste paragraaf “verbonden partijen” bij de begroting en de jaarrekening zijn er nog andere vormen van samenwerking mogelijk. Deze vormen worden eveneens in deze nota toegelicht.

2. Definitie Verbonden Partijen

Voor een goed begrip van verbonden partijen wordt gebruik gemaakt van de definities zoals deze zijn opgenomen in het BBV. Deze zijn hierna gegeven.

- Verbonden partij:

“Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft”.

Er kan derhalve alléén sprake zijn van een verbonden partij indien de samenwerking is vorm gegeven door middel van een zelfstandige rechtspersoon.

- Financieel belang:

Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat, onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Bij lening en garantstellingen is dus geen sprake van een verbonden partij, aangezien de gemeente juridisch verhaal houdt als de partij failliet gaat. Ook bij een stichting of vereniging die jaarlijks een exploitatiesubsidie, (contributie)bijdrage krijgt, is géén sprake van een verbonden partij.

- Bestuurlijk belang:

Zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Zeggenschap is de mogelijkheid om op grond van feitelijke of juridische omstandigheden invloed uit te oefenen op de activiteiten van een verbonden partij. In het kader van verbonden partijen is die zeggenschap beperkt tot een vertegenwoordiging in het bestuur of tot stemrecht (als aandeelhouder). Bij alleen een benoemingsrecht of voordrachtsrecht (de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen) is strikt genomen geen sprake van een verbonden partij.

- Rechtspersoon:

Een organisatie, die door het recht als zelfstandig drager van rechten en verplichtingen wordt aangemerkt.

3. Het belang van inzicht in verbonden partijen

Het is vanuit bestuurlijk, beleidsmatig en financieel oogpunt van belang dat in de begroting en de jaarstukken aandacht wordt besteed aan verbonden partijen. De relevantie wordt duidelijker als we bedenken dat verbonden partijen vaak beleid uitvoeren dat de gemeente in principe ook zelf kan (blijven) doen. De gemeente machtigt als het ware de verbonden partij. De gemeente blijft uiteindelijk verantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. Een tweede belang dat de gemeente bij dit inzicht heeft betreft de kosten en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende gevolgen voor het gemeentelijk budget.

4. Juridische vormen van Verbonden Partijen

De gemeente kan haar taken op diverse manieren uitvoeren, of laten uitvoeren. We kennen de gemeente zelf als uitvoerend orgaan en we kennen allerlei vormen van aan- en uitbestedingen en participaties. Deze participaties kunnen gestalte krijgen in zowel publiekrechtelijke, als privaatrechtelijke vorm.

Verbonden partijen zijn gedefinieerd als die partijen waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft. Een verbonden partij kan worden vormgegeven in diverse soorten rechtsvormen:

4.1. Publiekrechtelijk

Volgens de wetgever is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) de basis om intergemeentelijke samenwerking vorm te geven. Indien gemeenten kiezen om krachtens de Wgr samen te werken kan uit vier varianten worden gekozen; namelijk:

- Openbaar lichaam
- Gemeenschappelijk orgaan (geen rechtspersoon)
- Centrumgemeente constructie (geen rechtspersoon)
- Lichte regeling (geen rechtspersoon)

Bij publiekrechtelijk verbonden partijen gaat het om Gemeenschappelijke Regelingen waarbij een openbaar lichaam is ingesteld. Het openbaar lichaam is namelijk de enige variant van intergemeentelijke samenwerking op basis van de Wgr die rechtspersoonlijkheid bezit.

4.2. Privaatrechtelijk

Bij privaatrechtelijk verbonden partijen gaat het met name om de volgende rechtspersonen:

- Naamloze vennootschappen,
- Besloten vennootschappen,
- Stichtingen,
- (Coöperatieve) verenigingen,
- Onderlinge Waarborgmaatschappijen (komt weinig voor).

Publiek-Private-Samenwerking (PPS)

Een PPS is een bijzondere vorm van een samenwerkingsverband waarbij overheid en bedrijfsleven (private partijen) gezamenlijk een publiek-privaat belang willen realiseren.

Een PPS constructie kan in velerlei juridische entiteiten vorm krijgen. Afhankelijk hiervan is een PPS constructie strikt genomen al dan niet een verbonden partij (zie definitie verbonden partij).

Een PPS-constructie is een verbonden partij zodra er sprake is van een afzonderlijke, zelfstandige organisatie (met rechtspersoonlijkheid) waarvoor de gemeente een bestuurlijke verantwoordelijkheid draagt (als commissaris, aandeelhouder, directielid enz.) én waarbij de gemeente een financieel belang heeft. Bij een PPS in de vorm van een samenwerkingscontract is geen sprake van een afzonderlijke juridische entiteit en ook niet van een verbonden partij.

5. Wet- en Regelgeving ten aanzien van Verbonden Partijen (Wettelijk kader)

Belangrijkste wet- en regelgeving ten aanzien van Verbonden Partijen:

- Gemeentewet (GW)
- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)
- Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR)

5.1. Gemeentewet

Van belang in het kader van verbonden partijen is met name artikel 160 van de Gemeentewet (GW).

Ingevolge artikel 160 lid 2 van de Gemeentewet besluit het college slechts tot oprichting van en deelneming in stichtingen, maatschappen, vennootschappen, verenigingen en coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen, indien dat in het bijzonder aangewezen moet worden geacht voor de behartiging van het daarmee te dienen openbaar belang. Het besluit wordt niet genomen dan nadat de raad een ontwerpbesluit is toegezonden en hij zijn wensen en bedenkingen ter kennis van het college heeft kunnen brengen.

Het derde lid van artikel 160 geeft vervolgens aan: Een besluit als bedoeld in het tweede lid behoeft de goedkeuring van gedeputeerde staten. De goedkeuring kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang.

In artikel 184 van de Gemeentewet wordt verwezen naar de mogelijkheden van de Rekenkamer om inlichtingen in te winnen over jaarrekeningen, etc. en indien daar aanleiding toe bestaat een administratie-onderzoek in te stellen bij verbonden partijen. Dit is mogelijk, in geval van gemeenschappelijke regelingen, gemeentelijke deelneming van meer dan 50% van het geplaatste aandelenkapitaal in nv's of bv's, en bij andere privaatrechtelijke rechtspersonen indien door de gemeente daaraan een subsidie, lening of garantie is verstrekt ten bedrage van ten minste 50% van de baten van deze instelling.

5.2. Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

In het BBV is in artikel 9, lid 2 sub f bepaald dat in de begroting in een afzonderlijke paragraaf de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot verbonden partijen.

Volgens artikel 15 van het BBV bevat de paragraaf tenminste:

- a. de visie op verbonden partijen in relatie tot de uitvoering van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting
- b. de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen.

In artikel 67 van het BBV is voorgescreven dat in de toelichting op de productenrealisatie een lijst van verbonden partijen moet worden opgenomen, waarin op basis van artikel 69 van het BBV ten minste de volgende informatie met betrekking tot een verbonden partij wordt verstrekt:

- a. De naam en de vestigingsplaats;
- b. Het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt;
- c. De veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft;
- d. Het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar
- e. Het resultaat van de verbonden partij.

De BBV-voorschriften zijn ook van toepassing op gemeenschappelijke regelingen.

5.3. Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)

Een belangrijk juridisch kader voor samenwerking tussen gemeenten is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).

De Wet gemeenschappelijke regelingen richt zich op een specifiek type samenwerking en wel die tussen decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) onderling. Gemeenten kunnen met elkaar samenwerken in de vorm van een Gemeenschappelijke regeling. Bij gemeenschappelijke regelingen gaat het vaak om primaire gemeentelijke taken met een uitvoerend Intergemeentelijke samenwerking op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen (Wgr) is een vorm van verlengd lokaal bestuur, waarbij de vrijwilligheid van de samenwerking voorop staat.

Artikel 1 van de Wgr bepaalt:

1. De raden, de colleges van burgemeester en wethouders en de burgemeesters van twee of meer gemeenten kunnen afzonderlijk of tezamen, ieder voor zover zij voor de eigen gemeente bevoegd zijn, een gemeenschappelijke regeling treffen ter behartiging van een of meer bepaalde belangen van die gemeenten.
2. De colleges van burgemeester en wethouders en de burgemeesters gaan niet over tot het treffen van een regeling dan na verkregen toestemming van de gemeenteraden. De toestemming kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang.
3. Onder het treffen van een regeling wordt in dit artikel mede verstaan het wijzigen van, het toetreden tot en het uittreden uit een regeling.

Gezien de aard en de doelstelling van de activiteiten zijn er drie soorten Gemeenschappelijke Regelingen te onderscheiden:

- Gericht op gemeenschappelijk beleidsvorming;
- Gericht op uitvoering van activiteiten ten behoeve van de deelnemers;
- Gericht op de uitvoering van regionale opdracht van hogere overheden.

De samenwerkingsvormen op basis van de Wgr zijn divers.

In artikel 8 van de Wgr worden de volgende varianten onderscheiden:

- Bij de regeling kan een openbaar lichaam worden ingesteld. Het openbaar lichaam is een rechtspersoon.
- Er kan een gemeenschappelijk orgaan worden ingesteld. Een gemeenschappelijk orgaan bezit geen rechtspersoonlijkheid en kan dus bijvoorbeeld geen eigen personeel in dienst nemen. Aan een gemeenschappelijk orgaan kunnen ook geen regelgevende bevoegdheden worden gedelegeerd, hooguit beschikkingsbevoegdheden. Gemeenten kunnen aan een gemeenschappelijk orgaan wel taken en bevoegdheden overdragen, behalve de bevoegdheid tot belastingheffing en het vaststellen van andere algemene bindende voorschriften.
- In de regeling kan worden bepaald dat daarin omschreven bevoegdheden van bestuursorganen of van ambtenaren van aan de regeling deelnemende gemeenten worden uitgeoefend door bestuursorganen, onderscheidenlijk door ambtenaren van een van de deelnemende gemeenten.
Dit is de centrumgemeente constructie.
- De zogeheten lichte regeling wordt niet in artikel 8 van de wet beschreven, maar bestaat wel.

De verantwoordingsrelatie tussen de gemeente en het bestuur van de GR is, op hoofdlijnen, in de Wgr vastgelegd. De politieke controle (informatieplicht van een AB-lid ten opzichte van de raad en van het bestuur als geheel ten opzichte van de raad) wordt geregeld in de artikelen 16 en 17 Wgr.

Ook de verantwoordingsrelatie binnen het bestuur is vastgelegd in de Wgr. De financiële controle die een raad kan uitoefenen op een GR is benoemd in de artikelen 34 en 35. In de GR kan verder volgens de Wgr

op enkele onderdelen worden bepaald hoe het AB wordt samengesteld.

De bevoegdheid van de raad om het doel van het samenwerkingsverband in de GR vast te leggen en de daarbij behorende bevoegdheden over te dragen, wordt geregeld in artikel 10 Wgr.

6. Visie en beleidskader verbonden partijen

De gemeente maakt voor de realisatie van haar doelen o.a. gebruik van verbonden partijen zoals bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen, stichtingen, besloten- en naamloze vennootschappen, etc. De raad stelt kaders vast omtrent de inzet van verbonden partijen resp. voor de aansturing, het beheer van en het toezicht op verbonden partijen. Deze kaders geven richting aan het handelen van het college van burgemeester en wethouders en zijn van belang voor de controlerende taak van de raad.

6.1. Uitgangspunten voor beleid

Bij het vormgeven van een publiekrechtelijke, dan wel privaatrechtelijke verbonden partij, kunnen de volgende voor- en nadelen worden onderscheiden:

Publiekrechtelijk:

Als voordeel voor de publiekrechtelijke vorm kan de keuze van de wetgever worden genoemd. Op basis van de gemeentewet bestaat er namelijk een voorkeur voor publiekrechtelijke samenwerking. Publiekrechtelijke deelneming in een Gemeenschappelijke Regeling wordt gezien als het verlengstuk van het openbaar bestuur en als zodanig vallend onder de waarborgen van het publiekrechtelijk regime met de daarbij behorende rechten en verplichtingen.

Als nadelen voor de publiekrechtelijke vorm kunnen worden genoemd; de bestuurlijke bureaucratie, de verwatering van (eigen) belangen bij deelneming van meerdere gemeenten, de "tweepetten-problematiek" (bestuurder en wethouder), (veranderde) marktontwikkelingen en de open-eind financiering (bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende gemeenten namelijk aansprakelijk voor de tekorten van de gemeenschappelijke regeling).

Privaatrechtelijk:

Als voordelen voor de privaatrechtelijke variant kunnen worden genoemd snelheid (snel kunnen inspelen en aanpassen op basis van maatschappelijk ontwikkelingen), efficiency (korte besluitvormingsprocedures), maatwerk (vormgeven van eigen gemeentelijke belangenbehartiging), outsourcing (niet zelf doen in verband met aard van taken en werkzaamheden, maar uitbesteden) en risicobeperking doordat de financiële risico's zich beperken tot het ingebracht kapitaal.

Als nadelen voor de privaatrechtelijke variant kunnen worden genoemd het ontbreken van de publiekrechtelijke waarborgen en de (zelfstandige) rechtspersoonlijkheid.

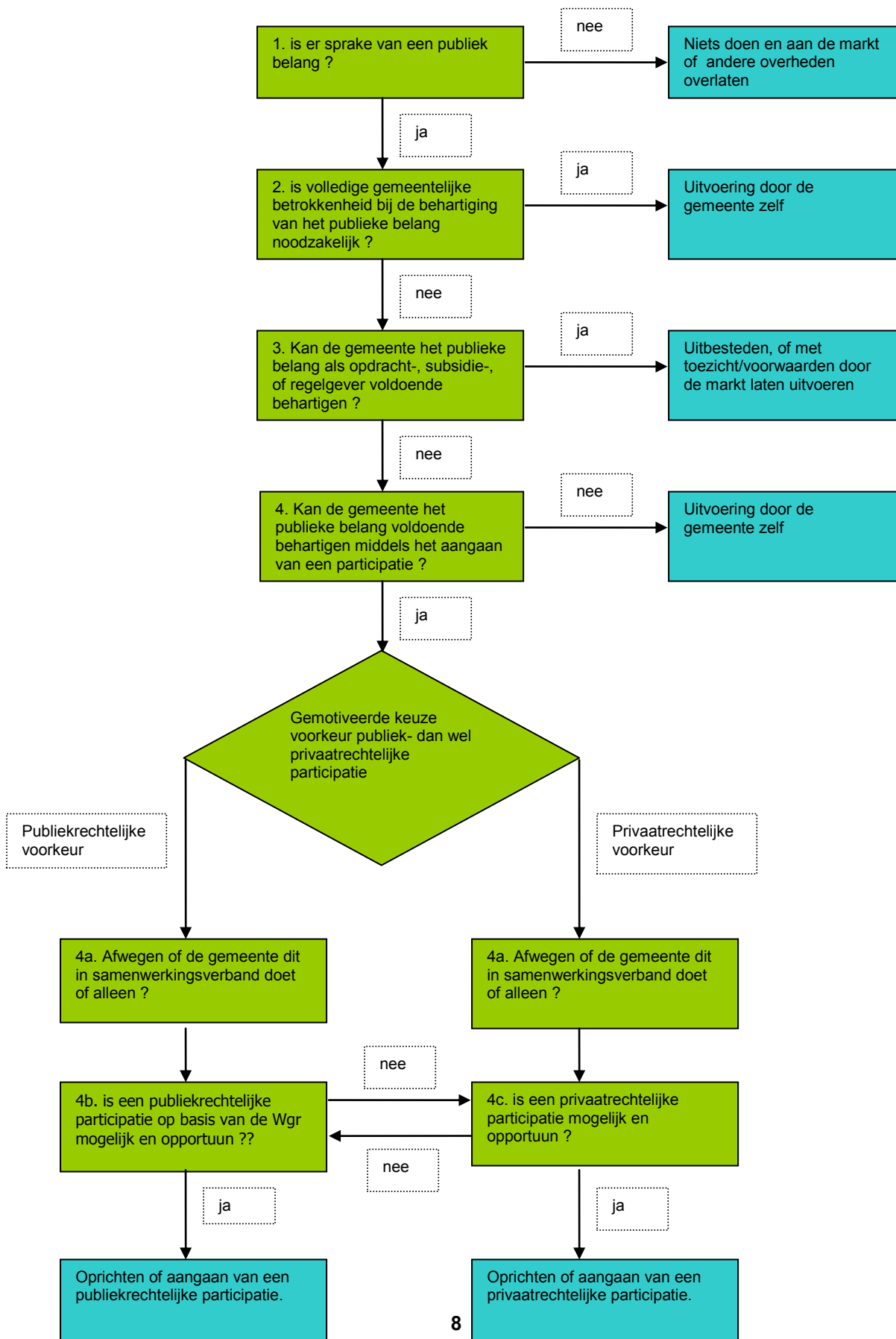
Bij een participatie wordt gekozen voor de vorm waarin de realisatie van het gemeentelijk beleid zo optimaal mogelijk kan worden gerealiseerd.

6.2. Denkkader uitvoering taken middels verbonden partijen

Hierna wordt een denkkader uitgewerkt om te bepalen of en in welke vorm een verbonden partij het geëigende middel is om een bepaalde taak uit te (laten) voeren.

Dit kader vormt een handreiking maar betreft geen dwingend kader dat onafwendbaar tot een bepaalde keuze moet leiden. Een keuze voor het aangaan van een nieuwe financiële én bestuurlijke relatie zal in bijna alle gevallen een politieke keuze moeten zijn.

Denkkader aangaan verbonden partijen

Ad 1. Is er sprake van publiek belang?

Uitgangspunt is dat de gemeente alleen participeert in een derde partij (verbonden partij) indien daarmee een publiek belang wordt gediend. Wanneer het gemeentebestuur van oordeel is dat er géén sprake is van een publiek belang of van een publiek belang dat niet door de gemeente behartigd kan worden, zal de gemeente niets doen en het initiatief aan de markt of andere overheden overlaten. Als de gemeente wel een rol heeft, volgt afweging 2.

Ad 2. Is volledige gemeentelijke betrokkenheid noodzakelijk?

Volledige gemeentelijke betrokkenheid kan bijvoorbeeld voortkomen uit:

- Een wettelijke verplichting een taak intern door de gemeente uit te voeren.
- Het uitvoeren van een bepaalde taak wordt als te strategisch voor de gemeente gezien om extern uit te voeren.
- Door de hoge risico's en onzekerheden met betrekking tot de uit te voeren taak is het uitbesteden van een dergelijke taak niet mogelijk of alleen tegen hoge kosten.

Bij volledige gemeentelijke betrokkenheid zal de activiteit binnen de gemeente moeten worden ondergebracht en intern worden uitgevoerd. Is er geen reden voor 100% betrokkenheid, dan volgt afweging 3.

Ad 3. Kan de gemeente als opdracht-, subsidie-, of regelgever optreden?

Uitgangspunt is dat de publieke taak bij voorkeur door de gemeente zelf in haar hoedanigheid van publiekrechtelijke rechtspersoon behartigd moet worden, maar niet per se intern uitgevoerd hoeft te worden. Daarbij bestaan drie opties:

- Uitvoering door derden met subsidies op basis van gemeentelijke subsidievoorwaarden.
- De inzet van de publiekrechtelijke bevoegdheid van de gemeente als regelgever door middel van voorschriften inzake de uitvoering van een publieke taak en de handhaving van deze voorschriften door middel van toezicht, of het verlenen van bepaalde concessies.
- Uitvoering in te kopen bij externe uitvoerders op basis van privaatrechtelijke overeenkomsten.

Van belang is dat de gemeente voldoende invloed heeft om de door haar gewenste publieke taak op de door haar gewenste condities (prijs, kwaliteit) uitgevoerd te krijgen en langs deze weg controle uit te oefenen. Mocht deze invloed op de behartiging van het publieke belang geheel of gedeeltelijk ontbreken, dan volgt afweging 4.

Ad 4. Kan de gemeente het publieke belang voldoende behartigen middels het aangaan van een participatie?

Als het publieke belang niet noodzakelijkerwijs volledig door de gemeente zelf behartigd hoeft te worden, maar het middels het optreden als opdrachtgever, subsidiegever, dan wel regelgever het publieke belang onvoldoende behartigd kan worden, volgt de afweging of de gemeente het publieke belang voldoende kan behartigen middels het aangaan van een participatie en of het aangaan van een participatie mogelijk en opportuun is.

Als een participatie niet mogelijk en/of opportuun is dan dient de gemeente te besluiten om de activiteit binnen de gemeente onder te brengen en intern uit te voeren.

Als een participatie wel mogelijk en/of opportuun is dient een gemotiveerde keuze gemaakt te worden met betrekking tot een voorkeur voor een publiekrechtelijke, dan wel een privaatrechtelijke participatie.

Ad 4a Is samenwerking met een of meerdere buurgemeenten, in regionaal verband (Heuvellandgemeenten) of zelfs op Zuid-Limburgse schaal een optie?

Door op diverse gebieden samen te werken zijn efficiency voordelen te behalen. Daarnaast is het mogelijk door schaalvoordelen te realiseren (denk daarbij bijvoorbeeld aan gezamenlijke inkoop).

Samenwerking kan ook verder gaan en bijvoorbeeld leiden tot integratie van bedrijfsprocessen. Te denken valt hierbij aan samenvoeging van bijvoorbeeld personeel en organisatie, ICT en belastinginning en heffing.

Het grote voordeel van samenvoeging is het borgen/versterken van continuïteit en toename van kwaliteit, tegen lagere bedrijfsvoeringskosten. Daarnaast zullen kostenbesparingen mogelijk zijn, doordat bijvoorbeeld minder hardware, licenties e.d. nodig zijn, maar ook efficiëntere inzet van medewerkers mogelijk is. Het spreekt voor zich dat deze voordelen sterk afhankelijk zijn van de wijze van samenwerking.

Ad 4b. Is een publiekrechtelijke participatie op basis van de Wgr mogelijk en opportuun?

De Wgr maakt samenwerking tussen gemeenten mogelijk, maar ook tussen provincies en waterschappen en combinaties van deze drie categorieën. Daarnaast biedt de Wgr een aantal waarborgen met betrekking tot verantwoording en politieke controle, die bij de privaatrechtelijke varianten niet vanzelfsprekend in zich dragen.

Artikel 8 van de Wgr bepaalt dat er bij de regeling een openbaar lichaam of een gemeenschappelijk orgaan kan worden ingesteld. Dit zijn rechtspersonen met een bestuur waaraan bevoegdheden kunnen worden overgedragen.

Ad 4c. Is een privaatrechtelijke participatie mogelijk en opportuun?

Op basis van bijvoorbeeld de gewenste slagvaardigheid, of de wens om een specifieke private partij te betrekken in een samenwerking kan er voorkeur bestaan voor een privaatrechtelijke participatie. Vervolgens wordt beoordeeld welke privaatrechtelijke rechtsvorm of combinatie van rechtsvormen de voorkeur geniet. De keuze voor een specifieke rechtsvorm kan samenhangen met het te bereiken doel.

Indien een privaatrechtelijke participatie mogelijk en opportuun is, dan dient er nog een afweging plaats te vinden in hoeverre de gemeente van mening is dat zij (gedeeltelijk) bestuurlijke verantwoordelijkheid moet nemen. Indien dit laatste het geval is stelt de gemeente een gemeentelijke vertegenwoordiger aan en wordt de privaatrechtelijke participatie gezien als verbonden partij. Als de privaatrechtelijke participatie een aandelenbelang betreft is er sprake van stemrecht op deze aandelen en daarmee altijd van een verbonden partij.

Zoals eerder aangegeven komt ook een PPS in feite neer op een privaatrechtelijke samenwerking, echter in de praktijk wordt deze vorm van samenwerking vaak apart gepresenteerd. Indien er sprake is van een project waarbij een samenwerkingsverband tussen de gemeente en het bedrijfsleven c.q. een PPS constructie een mogelijkheid is en er zijn bijzondere redenen op het vlak van meerwaarde en/of efficiëntiewinst, dan kan een PPS constructie de voorkeur genieten.

6.3. De rolverdeling tussen raad en college bij verbonden partijen

Deelname aan een verbonden partij is een manier, een instrument, om een gemeentelijk doel te bereiken. Dat betekent in het duale stelsel dat de beslissing tot deelname aan een verbonden partij, en ook de aansturing van de verbonden partij, primair tot de taken van het college behoren. Dit wordt geregeld in artikel 160 Gemeentewet.

Aanloof fase en uitvoeringsfase

In een duaal stelsel voert het college uit; de raad stelt kaders en controleert. Dat geldt ook als het om verbonden partijen gaat. Daarbij helpt het om onderscheid te maken tussen de aanloof fase en de uitvoeringsfase. De aanloof fase is de fase waarin de gemeente toewerkt naar een besluit tot deelname aan een verbonden partij. De uitvoeringsfase is de fase waarin de deelname aan de verbonden partij een feit is: de verbonden partij voert bepaalde taken voor de gemeente uit. De deelname kan worden gewijzigd of worden beëindigd.

Rolverdeling in de aanloopfase

Het college beslist

Deelneming als verbonden partij is een manier, een instrument om een gemeentelijk doel te bereiken. Dat betekent dat in een duaal stelsel de beslissing tot deelname aan een verbonden partij, en ook de aansturing van de verbonden partij, primair tot de taken van het college behoren. Om die reden schrijft de wetgever voor dat het college beslist.

De raad toetst en kan kaders stellen

Het college maakt de afweging of de participatie in een verbonden partij een publiek belang dient en middels welke rechtsvorm de participatie het beste vorm kan worden gegeven. De raad toetst of de activiteiten die de verbonden partij zal gaan uitvoeren wel tot het domein van het publiek belang behoren. De wetgever schrijft voor dat het college niet beslist over deelname dan nadat de raad zijn wensen en bedenkingen kenbaar heeft gemaakt.

Daarnaast kan de raad kaders stellen, zowel algemene kaders in deze nota Verbonden partijen, als specifieke kaders bij een concreet besluit tot deelname. In de nota Verbonden partijen wordt aandacht besteed aan algemene uitgangspunten voor het inzetten van verbonden partijen om gemeentelijke doelen te bereiken, en aan de wijze waarop de raad in de aanloopfase en de uitvoeringsfase betrokken wil worden, afhankelijk van het politieke belang van de deelname. Bij specifieke kaders bij een concreet besluit tot deelname aan een verbonden partij kan worden gedacht aan het meerjarig vaststellen van de gemeentelijke doelen die de verbonden partij moet realiseren, de prestaties (= producten en diensten) die zij voor de gemeente zal leveren, de kosten voor de gemeente en de beheersing van de financiële risico's voor de gemeente.

Rolverdeling in de uitvoeringsfase

Het college bewaakt de uitvoering en stuurt bij

Verbonden partijen voeren gemeentelijke taken uit. Het is primair de taak van het college om zicht te houden op de taakuitvoering (doelbereiking, prestaties, kosten, risicobeheersing) bij de verbonden partijen, en zo nodig hierop bij te sturen.

De raad controleert het college

De raad controleert of de verbonden partij de gemeentelijke taak conform de gestelde kaders uitvoert en of het college dit bewaakt en, zo nodig, bijstuurt. De gemeentelijke begroting en het jaarverslag vormen de natuurlijke aangrijpingspunten voor deze controle.

De raad kan niet rechtstreeks ingrijpen bij de verbonden partij. Het college vertegenwoordigt de gemeente, en dan nog zijn de mogelijkheden sterk afhankelijk van de vorm van de verbonden partij, het aantal deelnemers, en van de afspraken die in de statuten van de verbonden partij (bij een vennootschap of stichting) of in de regeling (bij een gemeenschappelijke regeling) zijn vastgelegd.

6.4. Rolverdeling tussen college en verbonden partij

De rolverdeling tussen college en verbonden partij hangt samen met de gekozen vorm.

In geval van een publiekrechtelijke participatie, worden de verhoudingen door publiekrechtelijke kaders bepaald zoals de Algemene wet bestuursrecht (Awb) of specifiek bijzondere wetten.

In geval van een privaatrechtelijke participatie worden de onderlinge verhouding tussen college en verbonden partij bepaald door de wet, statuten en redelijkheid. De verbonden partij als rechtspersoon kent binnen het private verkeer een eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid.

Privaatrechtelijke vorm

De onderlinge verhouding tussen college en verbonden partij worden bepaald door de wet, statuten en redelijkheid. Op basis van bezit van de eigen rechtspersoonlijkheid zien de algemene vergadering en de (raad van) commissarissen toe op naleving van de doelstellingen van de betreffende rechtspersoon. Als algeheel uitgangspunt geldt dat het bestuur (directie) van de rechtspersoon zelfstandig is in het nemen van besluiten bij de uitoefening van haar bestuurstaak en de aan haar toegekende

bevoegdheden. De directie / het bestuur is bij het vervullen van haar taak en uitoefenen van haar bevoegdheden gebonden aan bepaalde grenzen.

Bij de vervulling van de taak moet men zich richten naar het belang van de rechtspersoon. Het college heeft als zodanig geen directe sturingsmogelijkheden op de bedrijfsvoering van de verbonden rechtspersoon, omdat het college anders op de stoel van het bestuur van de zelfstandige rechtspersoon gaat zitten¹. Dit geldt in het bijzonder voor naamloze vennootschappen (nv's) en besloten vennootschappen (bv's). In geval van nv's en de bv's kunnen aan het bestuur geen uitvoeringsinstructies worden gegeven door andere organen. Het bestuur vertegenwoordigt de vennootschap. Deze vertegenwoordiging is in beginsel onbeperkt en onvoorwaardelijk, voorzover uit de wet niet anders voortvloeit. De achterliggende redenen zijn evident, het bestuur dient haar eigen afwegingen te kunnen maken en andere organen dienen niet op de stoel van de bestuurder te gaan zitten. Verder kan in de statuten worden geregeld dat bepaalde belangrijke besluiten (voorafgaande) goedkeuring behoeven, danwel zijn voorbehouden aan de algemene vergadering van aandeelhouders, of prioriteitsaandeelhouders (hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan besluiten met betrekking tot samenwerking met andere rechtspersonen, overgang van de onderneming, beëindiging van activiteiten, uitgifte van aandelen etc).

Belangrijk is de rol. In nv's en bv's kent de algemene vergadering van aandeelhouders een eigen rol, te weten de rol van eigenaar/ kapitaalverschaffer. Als eigenaar –van aandelen- wordt toegezien op een goede waardeontwikkeling van het aandelenpakket. Het gaat dan om de continuïteit van de onderneming, de algehele ontwikkeling van de onderneming en het nemen van strategische beslissingen. Het onderscheid in rol en functie is bepalend voor de wijze waarop het beheer van de deelnemingen door het college vorm kan worden gegeven.

Ook bij stichtingen en verenigingen kunnen via de statuten sturingsmogelijkheden worden geregeld, maar ook hier geldt het hier bovengenoemde uitgangspunt dat het college niet zelf besluiten kan nemen voor de vereniging of stichting. Het risico is immers aanwezig dat anders ten volle aansprakelijkheid ontstaat voor het handelen van de betreffende rechtspersoon. Bij sturingsmogelijkheden in geval van stichtingen en verenigingen kan worden gedacht aan het benoemingsrecht van bestuurders en de statutaire doelomschrijving.

Publiekrechtelijke vorm

Bij de publiekrechtelijke vorm hangt de rolverdeling tussen college en verbonden partij af van de inhoud van de regeling en de omschrijving van belangen en bevoegdheden. Sturing op inhoud gebeurt onder meer door een heldere en eenduidige opdrachtverstrekking, toezicht op de naleving van de doelstelling, verantwoording- en inlichtingenplicht en financiële kaderstelling. Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling is uitvoerend. De gemeentelijke vertegenwoordiger in het bestuur van de GR behartigt naast het belang van de gemeenschappelijke regeling, ook het belang van de gemeente. Het college is en blijft verantwoordelijk voor het realiseren van de gemeentelijke doelen en output.

6.5. Randvoorwaarden ten aanzien van deelname in verbonden partijen

Algemene uitgangspunten bij besluit tot deelname in een verbonden partij:

- Er moet sprake zijn van een publiek belang.
- De gemeentelijke doelen, op basis waarvan tot deelname in een verbonden partij wordt overgegaan, moeten worden weergegeven.
- De financiële gevolgen en mogelijke risico's van deelname in een verbonden partij moeten inzichtelijk gemaakt worden.

¹ Indien een andere rechtspersoon, bijvoorbeeld de gemeente, zodanige invloed uitoefent op de zelfstandige rechtspersoon dat in feite niet meer gesproken kan worden van het zelfstandig kunnen nemen van beslissingen door de rechtspersoon zelf, kan de andere rechtspersoon rechtstreeks worden aangesproken op het naleven van rechten en plichten van de zelfstandige rechtspersoon (doorbraak van aansprakelijkheid). De gemeente wordt dan rechtstreeks partij en kan als zodanig worden aangesproken

- Bij het besluit tot de deelname in een verbonden partij dient het college aan de gemeenteraad inzicht te verschaffen in de rechtshandelingen waartoe het bestuur van de verbonden partij bevoegd is en welke besluiten eerst ter goedkeuring aan de deelnemende gemeenten moeten worden voorgelegd.
- De door de verbonden partij te realiseren doelstellingen en prestaties dienen helder en meetbaar gemaakt te worden.
- Er moeten duidelijke afspraken gemaakt worden over de informatiestromen; deze zijn afhankelijk van het belang dat de raad bij de verbonden partij heeft. Het moet duidelijk zijn welke informatie wanneer geleverd wordt en ook wat de gevolgen zijn wanneer deze informatie niet geleverd wordt.

Specifieke uitgangspunten bij besluit tot deelname in een Gemeenschappelijke regeling (GR):

- Een gemeenschappelijke regeling voert een taak uit die anders door de gemeente zelf zou moeten worden uitgevoerd (verlengd lokaal bestuur).
- De gemeenschappelijke regeling bepaalt in principe geen beleid, maar voert het door de gemeente(n) vastgestelde beleid uit.
- Ten aanzien van een gemeenschappelijke regeling wordt zoveel als mogelijk een gezamenlijk beleid geformuleerd met de andere deelnemende partijen, dat de basis vormt voor de opdrachtverstrekking aan de gemeenschappelijke regeling.
- Voor de gemeenschappelijke regeling dient een meerjarenbeleidsplan opgesteld te worden, dat dient als basis voor de opdrachtverstrekking aan de gemeenschappelijke regeling.
- Wijzigingen ten opzichte van het meerjarenbeleidsplan van een GR, dienen tijdig aangegeven te worden, zodat deze eventuele wijzigingen jaarlijks in onze begroting kunnen worden betrokken.
- Bij de opdrachtverstrekking aan de GR dient duidelijk gedefinieerd te worden wat het af te nemen pakket aan diensten mag kosten en wat het resultaat moet zijn.
- Kosten van taken die de gemeenschappelijke regeling extra uitvoert voor één, of enkele individuele deelnemende gemeenten op basis van het “cafetariamodel” dienen volledig ten laste te komen van de betreffende gemeente(n) en mogen niet ten laste komen van de andere gemeenten. Dit geldt ook voor de kosten als gevolg van beëindiging van deze dienstverlening.
- Gemeenschappelijke regelingen hoeven zelf geen omvangrijk weerstandsvermogen te hebben, aangezien de effecten toch voor rekening van de deelnemende gemeenten komen. De gemeente dient hier in haar eigen weerstandsvermogen rekening mee te houden.
- Indien ten aanzien van de uit te voeren taak allerlei vormen van marktwerking, differentiatie in aanbod, enzovoorts bestaat, dan wel ontstaat doordat de omstandigheden die van invloed zijn op de taakuitvoering ingrijpend wijzigen, moet ernstig overwogen worden om in plaats van voor een gemeenschappelijke regeling als samenwerkingsvorm voor een privaatrechtelijke samenwerkingsvorm te kiezen, dan wel voor uitbesteding van de taken aan een privaatrechtelijke organisatie te kiezen.

Specifiek uitgangspunt bij besluit tot uitvoering met buurgemeenten, in regionaal of Zuid-Limburgs verband:

- Samenwerking geschiedt alleen als de taken hierdoor goedkoper, sneller en efficiënter kunnen worden uitgevoerd.

6.6. Gemeentelijke vertegenwoordiging in een Verbonden Partij

Van een verbonden partij is sprake als de gemeente zowel een bestuurlijk als financieel belang in de organisatie heeft. Een bestuurlijk belang is hier gedefinieerd als zeggenschap uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur of uit hoofde van stemrecht

In het verlengde van de attitude over het wel of niet deelnemen in publiekrechtelijke resp. privaatrechtelijke samenwerkingsvormen bestaan voorkeuren ten aanzien van de vertegenwoordiging.

Verbonden partijen zijn primair de verantwoordelijkheid van het college.
Een verbonden partij is immers een uitvoeringsorgaan om de gestelde doelen te realiseren.
De raad controleert het college. Indien raadsleden tevens als gemeentelijk vertegenwoordiger zouden optreden dan geven zij mede invulling aan de taak van het college. Uit oogpunt van functiescheiding is een vertegenwoordiging vanuit de raad ongewenst. In dat geval zou de raad zichzelf moeten controleren.

Hierna wordt ingegaan op de wenselijkheid van gemeentelijke vertegenwoordiging in verbonden partijen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in publiekrechtelijke verbonden partijen en privaatrechtelijke verbonden partijen. Deze laatste zijn weer onderverdeeld in deelnemingen in het aandelenkapitaal van vennootschappen en overige privaatrechtelijke verbonden partijen.

Publiekrechtelijk:

In een duaal stelsel ligt het in de rede dat collegeleden als gemeentelijk vertegenwoordiger plaatsnemen in het bestuur van een publiekrechtelijk verbonden partij.

Hoge uitzondering kan zijn de situatie waarin het voor de raad onmogelijk blijkt om meerjarige kaders (doelen, prestaties, kosten, risico's) vast te stellen en de naleving hiervan te controleren via de gemeentelijke begroting en jaarstukken of via eventuele andere met het college afgesproken rapportages. Terughoudendheid is hier gewenst, vooral om verwarring van rollen tussen college en raad te voorkomen.

Het beleid is dan ook om alléén collegeleden als gemeentelijk vertegenwoordiger plaats te laten nemen in het bestuur van publiekrechtelijke verbonden partijen, tenzij het bij hoge uitzondering echt noodzakelijk is om raadsleden in het bestuur plaats te laten nemen. In dat geval wordt hier specifiek en voldoende gemotiveerd door de raad toe besloten.

Privaatrechtelijk:

Deelnemingen in het aandelenkapitaal van vennootschappen:

Voor deelnemingen in het aandelenkapitaal is de vertegenwoordiging via de zeggenschapsrechten verbonden aan het aandeelhouderschap geregeld. Het college van burgemeester en wethouders vervult formeel de rol van aandeelhouder van verbonden partijen (vennootschappen) namens de gemeente Eijsden-Margraten.

Een verdergaande vertegenwoordiging, zowel vanuit de raad, het college van B&W, als de ambtelijke organisatie wordt afgeraden om zodoende belangenverstrengelingen te voorkomen. Een gemeentelijke vertegenwoordiging in de raad van bestuur (directie) en de raad van commissarissen is derhalve niet gewenst. De bestuurder / commissaris van een vennootschap moet namelijk wettelijk de belangen van de vennootschap laten prevaleren boven elk ander belang. Zodra de belangen van de gemeente en de vennootschap uiteenlopen komt hij / zij derhalve in een lastig parket. Idealiter benoemt de gemeente onafhankelijke materiedeskundigen in de raad van commissarissen, en zorgt zij er – via goede afspraken in de statuten over doelen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de vennootschap – voor dat zij als aandeelhouder en geldverstrekker haar rol als klant / opdrachtgever goed kan vervullen.

7. Beheer en Toezicht Verbonden Partijen

7.1. Algemeen

Het realiseren van beleidsdoelstellingen en de verantwoording daarover vereist samenhang in sturen, beheersen, verantwoorden en toezicht houden. De gemeente stelt de kaders en laat de uitvoering over aan andere organisaties. Deze andere organisaties leggen verantwoording af over de uitvoering en verzorgen informatie die van belang is voor het evalueren van beleidsdoelstellingen. De activiteiten op het gebied van sturen, beheersen, verantwoorden en toezicht houden dienen onderling in balans te zijn en aan te sluiten bij de doelstellingen van een programma in de programmabegroting, dan wel programmaverantwoording.

7.2. Controlerende taak van de Raad

De raad controleert of de verbonden partij de gemeentelijke taak conform de gestelde kaders uitvoert en of het college dit bewaakt en, zo nodig, bijstuurt. De gemeentelijke begroting en het jaarverslag vormen de natuurlijke aangrijpingspunten voor deze controle. Hiertoe wordt een paragraaf verbonden partijen opgenomen in de gemeentelijke begroting en jaarstukken. De paragraaf verbonden partijen en de hierin opgenomen informatie wordt jaarlijks geactualiseerd in de jaarrekening en begroting.

7.3 Verantwoording met betrekking tot verbonden partijen in het college

Binnen het college van burgemeester en wethouders dient op diverse momenten verantwoording afgelegd te worden over de taakuitvoering en het beheer van verbonden partijen. Naast de reguliere verantwoording in de diverse documenten op basis van de gemeentelijke planning en controlcyclus dient er binnen het college op diverse momenten vanuit de diverse rollen van portefeuillehouders ten aanzien van verbonden partijen, verantwoording afgelegd te worden omtrent deze verbonden partijen.

Verantwoording op basis van vertegenwoordiging als aandeelhouder in een NV of BV:

De portefeuillehouder vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder in NV's en BV's. De portefeuillehouder is gemachtigd namens het college van B&W besluiten te nemen in de aandeelhoudersvergadering van de betreffende NV, of BV.

De portefeuillehouder draagt zorg voor een goede behartiging van de belangen van de gemeente en legt in principe achteraf verantwoording af aan het college, op basis van de in de AvA genomen voor de gemeente relevante besluiten. Indien er in de aandeelhoudersvergadering van een NV, of BV besluiten genomen dienen te worden die ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor de gemeente, dienen deze besluiten en het standpunt van de gemeente vooraf te worden voorgelegd aan het college en indien nodig de raad.

Verantwoording op basis van vertegenwoordiging als lid in de ledenvergadering van een (coöperatieve) vereniging:

De portefeuillehouder vertegenwoordigt de gemeente als lid in (coöperatieve) verenigingen. De portefeuillehouder is gemachtigd namens het college van B&W besluiten te nemen in de ledenvergadering van de betreffende vereniging.

De portefeuillehouder draagt zorg voor een goede behartiging van de belangen van de gemeente en legt in principe achteraf verantwoording af aan het college, op basis van de in de ledenvergadering genomen voor de gemeente relevante besluiten. Indien er in de ledenvergadering van een vereniging besluiten genomen dienen te worden die ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor de gemeente, dienen deze besluiten en het standpunt van de gemeente vooraf te worden voorgelegd aan het college en indien nodig de raad.

Verantwoording op basis van vertegenwoordiging als bestuurslid in een gemeenschappelijke regeling:

De portefeuillehouder vertegenwoordigt de gemeente als bestuurslid in de gemeenschappelijke regeling. De portefeuillehouder is gemachtigd besluiten te nemen in de bestuursvergadering van de betreffende gemeenschappelijke regeling. De portefeuillehouder draagt zorg voor een goede behartiging van de belangen van de gemeente en legt in principe achteraf verantwoording af aan het college, op basis van de in de bestuursvergadering genomen voor de gemeente relevante besluiten. Indien er in de bestuursvergadering van een gemeenschappelijke regeling besluiten genomen dienen te worden die ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor de gemeente, dienen deze besluiten en het standpunt van de gemeente vooraf te worden voorgelegd aan het college en indien nodig de raad.

Verantwoording over de verbonden partij:

Inkoopcontracten met, of opdrachten aan verbonden partijen worden op basis van een collegebesluit aangegaan, waarbij de burgemeester de inhoudelijk verantwoordelijk portefeuillehouder machtigt om het contract te tekenen. Bij gemeenschappelijke regelingen dient hierbij het uitgangspunt van een gezamenlijk beleid met de andere deelnemende partijen, dat de basis vormt voor de opdrachtverstrekking aan de gemeenschappelijke regeling, in acht te worden genomen.

De inhoudelijk portefeuillehouder is verantwoordelijk voor de verantwoording over de uitvoering en realisatie van inkoopcontracten en opdrachten binnen de gestelde kaders en budgetten.

De portefeuillehouder is verantwoordelijk voor het beheer van verbonden partijen. Dit beheer is met name gericht op de waarde van het financieel belang, de continuïteit van de verbondenpartij, de (financiële) risico's met betrekking tot de verbonden partij en de naleving van formele voorwaarden door de verbonden partij.

De portefeuillehouder verantwoordt zich aan het college omtrent het beheer van verbonden partijen, middels het aanbieden van begrotingen, jaarrekeningen en tussentijdse financiële rapportages van de verbonden partij. Tevens informeert de portefeuillehouder in dit kader, op ad-hoc basis, het college indien er zich voor de gemeente relevante ontwikkelingen ten aanzien van de waarde van het financieel belang, de continuïteit van de verbonden partij, de (financiële) risico's met betrekking tot de verbonden partij en de naleving van formele voorwaarden door de verbonden partij voordoen.

7.4. Verantwoording omtrent Verbonden Partijen aan de raad

De raad wordt langs verschillende lijnen ten aanzien van verbonden partijen geïnformeerd.

Een eerste lijn is de paragraaf verbonden partijen in de gemeentelijke begroting en jaarrekening (en voor zover nodig ook in de relevante programma's).

Het is vanuit bestuurlijk, beleidsmatig en financieel oogpunt van belang dat in de gemeentelijke begroting en de jaarstukken aandacht wordt besteed aan derde rechtspersonen waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. De gemeente blijft uiteindelijk verantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. Een tweede belang dat de gemeente bij inzicht heeft betreft de kosten (het budgettaire beslag) en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen.

Een tweede lijn is de informatie middels de aanbidding van (ontwerp)begrotingen en vastgestelde jaarrekeningen van de verbonden partijen aan de raad.

Een derde lijn is de ad hoc informatievoorziening rechtstreeks door de verbonden partij, of door de verantwoordelijke portefeuillehouder.

7.5. Overzicht verbonden partijen gemeente Eijsden-Margraten²

Publiekrechtelijk

Nr.	Naam	Soort
1	Regionale Sociale Dienst Pentasz	Gemeenschappelijke regeling
2	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zuid-Limburg (GGD Zuid Limburg)	Gemeenschappelijke regeling
3	Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Zuid Limburg	Gemeenschappelijke regeling
4	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen Zuid-Limburg (GHOR)	Gemeenschappelijke regeling
5	GR Milieuparken Geul en Maas	Gemeenschappelijke regeling
6	Gemeenschappelijke regeling Eijsden-Margraten en Gulpen-Wittem inzake milieupark	Gemeenschappelijke regeling
7	Omnibuzz	Gemeenschappelijke regeling
8	Gemeenschappelijke regeling sanering afvalwaterlozing buitengebied	Gemeenschappelijke regeling
9	Gemeenschappelijke regeling bestuurlijk overleg WSW	Gemeenschappelijke regeling
10	Gemeenschappelijke regeling "regionale samenwerking leerplicht en RMC"	Gemeenschappelijke regeling
11	Gemeenschappelijke regeling regionale ombudsvoorziening Zuid-Limburg	Gemeenschappelijke regeling
12	Gemeenschappelijke regeling "Regionale samenwerking leerlingenvervoer Maastricht, Meerssen, Valkenburg en Eijsden"	Gemeenschappelijke regeling

Privaatrechtelijk

Nr.	Naam	Soort
1	MTB Regio Maastricht NV	Naamloze Vennootschap
2	NV Bank Nederlandse Gemeenten	Naamloze Vennootschap
3	Waterleiding Maatschappij Limburg NV	Naamloze Vennootschap
4	NV Industriebank LIOF	Naamloze Vennootschap
5	Enexis Holding NV	Naamloze Vennootschap
6	Attero Holding NV	Naamloze Vennootschap
7	Publiek belang Elektriciteitsproductie BV	Besloten Vennootschap
8	Verkoop Vennootschap BV	Besloten Vennootschap
9	CBL Vennootschap BV	Besloten Vennootschap
10	Claim Staat Vennootschap BV	Besloten Vennootschap

² Voor meer inhoudelijke informatie met betrekking tot vestigingsplaats, doel, betrokken partijen, financieel en bestuurlijk belang en eventuele ontwikkelingen kan worden verwezen naar de paragraaf 'Verbonden partijen' in de Programmabegroting 2012-2015